

INFORMAČNÍ VĚSTNÍK č. 15 (1/2003)

občanského družení

EXULANT

Úvodem

našeho dalšího, tentokrát již 15. věstníku, přinášíme Vám, milí přátelé, sestry a bratři, úvodní slovo připravené MUDr. Josefem Čápem ze Svitav, který s námi v posledním roce velice účinně spolupracuje:

Chvála legend

Zelov 5 km - je první silniční ukazatel, který vás ujistí, že jedete tím správným směrem. Zelov ovšem není jen tak obyčejné městečko, mnozí je známe stejně důvěrně jako ta místa, o kterých se zpívá v lidových písních. Třeba "Kdyby byl Bavorov, jako Vodňany ...", nebo dobře víme, co všechno se děje, "když se ten Tálinský rybník nahání...". Pokud ne z písní, znají mnozí Zelov z vypravování, avšak stejně častého, jako se zpívaly lidové písně.

Požděnická cesta, Hraničky, Zelůvek, Královský les, Ignácov, Buček, Černý les, Jozefátov. Jsou názvy čarovných míst, která známe, když jsme naslouchali vzpomínkám svých rodičů při setkání s ostatními Zelovjáky. Tehdy nikdo z nás, dětských posluchačů, nechápal to zaujetí při hovorech o událostech všedního dne a

radostnou pospolitost života, soustředěnou kolem kostela. Ty besedy byly obdivuhodně spontánní a odehrávaly se zpravidla v neděli odpoledne po dopolední společné návštěvě kostela. Po mnoha letech se obyčejné životní historky stávaly legendami na pozadí historických událostí. Měly obsah podle času, v jakém se nacházel svět. v předválečných vzpomínkách je život zcela idylický – dračky, senoseč, příprava ke confirmaci, žně, sběr brambor, mlácení obilí. Jistě dřina venkova, ale zbarvena do růžova mládím a jistotou v řád.

Náhle jako pytel spadla na život všech válka. Podvázala vztahy a změnila komunikaci mezi Čechy, Židy, Němci i Poláky. Vlady se ujal strach. A v této neobyčejně těžké době se mnohde ukázala síla vlastenectví pěstovaná po staletí. Válečný vichr začal oddělovat zrna od plev. Zbabělost, malost, ale i odvahu stát ve své poznané pravdě. To bylo tehdy, když delegace Zelovských Čechů se odvážila přihlásit se ke svému češství, když využívali práce na policejních stanicích, aby sbírali zprávy a předávali je odbojářům, když se odvážili schovávat Židy před transportem, když prchali z válečného zajetí. Statečnost někdy vystřídal strach a malost. Malost malých, pronásledování pronásledovaných.

Poválečný nacionalismus vedl ke stěhování, někdy k vyhnání Čechů

„domů“, ale i z domova. Je paradoxem života, že doma v Čechách se pro exulanty stal Zelov tím pravým domovem, krášeným vzpomínkami. Ten obyčejný život obyčejných lidí je skutečně akční příběh v pravém slova smyslu, ságou rodů. Mnozí z nás si uvědomují teprve nyní, že mají svou minulost díky životu svých předků tak významnou, že se učí v dějepise, píšou se o ní historické knihy, točí se filmy.

Zelov, který známe z vypravování rodičů, je jiný, než ten, který poznáváme při návštěvě. Je poetický tou starou, archaickou češtinou, kterou mluví starší lidé, je normální normálními starostmi současníků a úžasný touhou uchovat odkaz předků pro budoucí.

Legendární Zelov je jiný, stejně jako jsou jiná všechna legendární místa. v Jeruzalémě, na svaté Via Dorolosa, kde hlučí arabský bazar, se musíte ztišit tak, abyste zaslechli ozvěnu kroků, jež tudy kráčely před dvěma tisíci lety. v Zelově, třeba na hřbitově, v kostele, či na svém poli, se musíte ztišit tak, abyste zaslechli růst svých živých kořenů.

V červnu, až se všichni setkáme, mějme ruku nataženou, s dlaní otevřenou, ať ruka může uchopit předávaný klíč, klíč od domova.

Co vše tento věstník obsahuje

Než se to dozvíte, dovolte malou osobní omluvu Doc. Karla Matějky, předsedy sdružení Exulant:

Při naší konferenci v Chodově u Karlových Varů a i jiných příležitostech jsem slíbil, že tento věstník vyjde na podzim roku 2002. Skutečně jsem to měl v plánu a počítal jsem s tím. Jenže i moje pracoviště (vedu katedru jaderných

reaktorů na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské v Praze) bylo vážně zasaženo srpnovými povodněmi. Mám na starosti školní jaderný reaktor VR-1, dali jsme mu kdysi jméno Vrabec, a do haly, ve které je provozován, se dostalo přes metr vody. Samozřejmě byly zaplaveny i všechny „dolní“ kabelové a obslužné prostory. I když se z hlediska jaderné bezpečnosti a radiační ochrany v podstatě nic nestalo (jaderné palivo pro reaktor i další radioaktivní zdroje jsme včas ukryli), byly následky povodní hodně složité. Což o to, voda opadla poměrně rychle. Zanechala sice po sobě vrstvu bahna, ale tu jsme dost rychle (ještě než stačila uschnout) odstranili. Ostatní důsledky však byly horší. Šest týdnů nám nešel elektrický proud, nešly nám telefony, počítače a počítačové sítě (se všemi předlohami a adresáři) a další potřebná technika. A tak jsem se musel přednostně věnovat alespoň provizornímu zajištění učeben a výuky našich studentů. Některé věci jsem nestihl, mezi nimi i „exulantský věstník“. Také v korespondenci sdružení došlo v řadě případů k nemilému zpoždění. Navíc jsem měl koncem roku 2002 několik důležitých zahraničních cest, a tak se Vám všem upřímně omlouvám. Více asi v dané době v mých silách nebylo.

Věstník je však již zde a Vy v něm dále najdete:

Informaci o zatím poslední konferenci v Chodově u Karlových Varů a návazně přednášku Dr. Edity Štěříkové, kterou si pro tuto konferenci připravila. Další část věstníku se již věnuje především přípravě setkání **200 let v Zelově**. Proto si, prosíme, velmi pozorně celý věstník přečtěte, ať některé důležité věci nepřehlédnete. Nejdůležitější z nich uvádíme i v závěrečném souhrnu na poslední straně.

Sešli jsme se v Chodově u Karlových Varů

Tradiční konference sdružení se v roce 2002 uskutečnila v sobotu 8. června 2002 v útulném kostele a sborovém domě ČCE v Chodově u Karlových Varů. I když je Chodov dopravně poměrně obtížně dostupný, byla účast velice pěkná a po celý den byl kostel téměř plný. Po úvodní pobožnosti, kterou nám posloužil místní kazatel br. Radek Matuška, následovala přednáška ses. E. Štěříkové, již v další části věstníku uvádíme. Do dopoledního programu byly ještě zařazeny vzpomínky br. faráře Jana Jelínka z Oráčova. Rovněž odpoledne jsme vyslechli dvě přednášky. První pronesl br. Alexandr Drbal. Zaměřil se v ní na odchod mnohých rodin v druhé polovině 19. století ze Zelova dále na východ, na území současné Ukrajiny, až do „jeho“ Bohemky. Také druhá přednáška se týkala Bohemky, ale už té současné. Velice živě a poutavě o ní hovořil br. Daniel Heller, který tam nedávno jako kazatel ČCE působil. „Hlavní program“ byl doplněn řadou informací, vzpomínek, zpěvem společných písní a potřebnými oznámeními. Závěrečnou pobožnost pak vedl br. Vlastimil Pospíšil z Brna. v neděli po konferenci ve sboru kázal br. synodní senior ČCE Pavel Smetana.

V polední přestávce se uskutečnila tradiční, tentokrát již 7. valná hromada (výroční shromáždění) našeho občanského sdružení. Schválila předložené zprávy o činnosti a hospodaření sdružení za rok 2001 a provedla volbu výboru sdružení, jeho náhradníků a revizní komise. Shodli jsme se na tom, že bude dobré, když alespoň do připravovaného setkání v Zelově bude výbor sdružení pracovat ve složení jako dosud. Rozhovor byl, opět tradičně,

věnován připravovaným akcím, doplněním seznamu „zelovanů“, našim projektům apod. Nechybělo ani poděkování místnímu sboru a všem členům sdružení, kteří významnou měrou na jeho činnost přispívají i finančně. Domluvili jsme se na tom, že každý rok budeme v jednom čísle věstníku posílat složenku, umožňující na činnost sdružení přispět. Letos to bude věstník, který budeme rozesílat v květnu.

A nyní již přednáška ses. E. Štěříkové:

Friedrichův Hradec a letošní exulantská jubilea

Zakladatelem Friedrichova Hradce je reformovaný kazatel Václav Blanický, jemuž patří ve slezské exulantské historii čestné místo, i když jeho služba mezi exulanty skončila velmi smutně.

V roce 1744 se Václav Blanický ujal českých exulantů, kteří tehdy už více než dva roky čekali v největší bídě a opuštěnosti v Münsterbergu na splnění slibů pruského krále - na založení českých kolonií. Mnozí museli z Münsterbergu už odejít za prací a žili roztroušeni po celém Slezsku. Ti, kteří se ještě v Münsterbergu udrželi, marně hledali kazatele, který by měl pro ně pochopení. Tehdy pětadvacetiletý kandidát teologie Václav Blanický se na prosbu některých berlínských Čechů vzdal svých dalších studijních plánů v Holandsku a přijel do Münsterbergu. Snášel tam s exulanty chudobu i válečná nebezpečí a pracoval bezplatně, odkázán jen na almužny některých vratislavských příznivců. Teprve po dvou letech jej slezské úřady konečně potvrdily jako českého kazatele a přiznaly mu plat z královské pokladny.

Protože čeští exulanti ve Slezsku neměli z čeho žít a slíbená půda pro české zemědělce nebyla zdarma k dostání, přemohl Blanický svou vrozenou tichost a nesmělost a jel žebrot o milodary pro svůj sbor, aby si exulanti mohli potřebnou půdu koupit. Jeho plány exulantské svépomoci se zdařily. v roce 1749 začali Češi konečně stavět dvě kolonie: Husinec a Friedrichův Tábor. Blanický se stal kazatelem v Husinci. Mladý, ale nepříliš zdravý kazatel se těšil, že pro něj brzy nastanou klidnější časy. Chtěl se při své sborové práci věnovat studiu české historie, která jej velmi přitahovala, a chtěl pro české sbory tisknout chybějící Bible, kancionály a katechizmy. Klidnějších časů se však Blanický nedočkal. Idyla ve vznikající kolonii, ze které měl velkou radost, jak svědčí jeho dopisy, zůstala omezena jen na několik málo měsíců. v žádném případě to ještě nebyly časy klidné. Organizační práce v nové kolonii nebrala konce, ale výsledky byly potěšitelné.

Obě exulantské kolonie vzniklé v roce 1749 byly brzy kolonisty naplněny a přeplněny, ale z Čech přicházeli stále noví emigranti. Někteří se vydali na cestu do exilu po zralém uvážení, jiní prchali z vězení, nebo před bezprostředně jim hrozícím nebezpečím. v Uhrách (na Slovensku), kam se uchýlovali především moravští nekatolíci, byla náboženská svoboda pro české exulanty jen velmi omezená, a proto, když se tam exulanti dozvěděli o koloniích ve Slezsku, šli je někteří s velkou nadějí hledat. Husinec ležel jako první na jejich cestě na sever. Blanický nevěděl, kam s novými exulanty. Nevěděl, kde je usadit a jak jim opatřit obživu. Vyjednal sice s jedním berlínským fabrikantem smlouvu o dodávce příze a kolovrátků, ale pouhým předáním se lidé

těžko užívali. Početné rodiny potřebovaly byty a aspoň kousek půdy na zahrádky. Blanický se obrátil se svými velkými starostmi o neusazené exulanty na královskou komoru ve Vratislavi.

Svými organizačními úspěchy si husinecký kazatel získal u presidenta vratislavské královské komory i u mnohých z úředníků uznání. Vždyť díky jeho pomoci se vratislavská komora zhostila pro ni po léta neřešitelného úkolu usazení exulantů. Když Blanický přišel v roce 1751 na radu, komora ochotně zauvažovala o založení nové české kolonie.

Počátkem padesátých let 18. století byla situace jiná než v prvním desetiletí pruské vlády ve Slezsku. Na začátku, v roce 1741, sliboval pruský král českým exulantům svobodnou půdu, aniž by věděl, kde ji vzít. O deset let později už věděl, že úrodnější slezská půda je sice vesměs v rukou feudálů, ale že může volně disponovat rozsáhlými zalesněnými pozemky v opolském knížectví. Byla to ovšem půda písčitá a bažinatá, pro zemědělství zcela nevhodná, ale král i někteří jeho úředníci zkrátka předpokládali, že pilné ruce kolonistů obrátí bahníka a písek v kvetoucí zemědělské usedlosti.

Kazatel Blanický, který sám o zemědělství málo věděl, se vypravil v červenci 1751 se dvěma zástupci českých exulantů do Opole, aby tam o založení kolonie jednal s lesmistrem Rehdanzem. Královská komora si kladla jako jedinou podmínku, že český kazatel zajistí pro novou kolonii 100 hospodářů. To považoval Blanický vzhledem k přelidněnému Husinci a Táboru za velmi snadný úkol.

29. září téhož roku přivedl Blanický šestatřicet otců českých rodin do Kraševa, aby nabídnutou půdu v opolských lesích obhlédli. Zájemci o novou kolonii se

v Krašejově sešli s lesmistrem Rehdanzem, a ten je následujícího dne časně zrána vedl do lesa na místo určené pro výstavbu kolonie. Blanický, slavnostně naložen, nechal ke společnému obědu připravit třicetikilové sele.

Čeští muži věděli, že zakládání kolonie na lesní půdě nebude snadné, ale nevhodnost místa, které jim představil lesmistr Rehdanz, předstihovala jejich nejhorší představy. Někteří z účastníků této výpravy se toho, co viděli, zděsili natolik, že hned rozhodně odmítli přivést své rodiny do takové bídy beze dna. *Nebylo tu nic, než hustý les mohutných stromů, bažiny a močály.* Ani slavnostní oběd, či spíše večeře, nemohla pokleslou náladu napravit.

Pro exulanty to bylo těžké rozhodování. Půdu nutně potřebovali a naděje na kolonii s českým kazatelem byla lákavá, ale výstavba zemědělské kolonie na tak nevhodném místě byla pro české sedláky zhola nepředstavitelná. Královská komora slibovala kolonistům pomoc při výstavbě a Blanický se jim snažil dodávat odvahy. Někteří se s těžkým srdcem nakonec přece nechali přesvědčit, aby se o vybudování kolonie pokusili.

Královská komora svůj slib dodržela. Aby kolonisté se svými rodinami nemuseli stát v bahně, byli do krašejovského lesa ještě před jejich příchodem posláni vojáci, aby vykopali příkop k odvodnění. Podél příkopu byl hned vykácen les, aby si tu kolonisté po jeho obou stranách mohli stavět své domky. Pařezy zůstaly ovšem v zemi, ty museli klučit kolonisté sami. Lesníkův písař Moor nakreslil plán kolonie pro sto usedlostí a půda byla vyměřena.

Na jaře a v létě následujícího roku 1752 se v krašejovském lese začali scházet čeští kolonisté, pro něž tu po vojácích

zbyly prozatímní společné přístřešky. Kolonisté pilně klučili pařezy a chystali stavbu domků, ale nezdravé a všestranně těžké podmínky, v nichž pracovali, je zmáhaly. Představa zemědělské kolonie na tomto bažinatém místě se zdála tak mylnou, že někteří zas rezignovali. Jedni přicházeli, druzí ve své rezignaci odcházeli a ti, kteří zůstávali, klesali na mysli.

Nejspokojenější a nejbezstarostnější byl, pokud šlo o kolonizaci v lesích opolského knížectví, pruský král Friedrich II. Rád podepsal 25. září 1752 zakládací listinu české kolonie v krašejovském lese, která dostala jméno Friedrichův Hradec. Že jsou čeští exulanti lidé pilní, to poznal už jeho otec. Proč by si neměli poradit s vlhkou lesní půdou?

Zhruba v té době, na podzim v roce 1752, přišla do Hradce skupina exulantů z Uher. Byl mezi nimi i Václav Horáček. Novým přátelům Horáček vyprávěl ze svého života. Narodil se v Borkovanech u Brna. Po svém dědovi podědil Nový zákon a Komenského zpěvník. Pilně si v těchto knihách četl a scházel se ke čtení, rozjímání a modlení i s jinými písmáky. Protože se s pokojným svědomím nemohl účastnit poutí a procesí, upadl v podezření. *...několikrát byl pozván k výslechu a nakonec se dostal do těžkého vězení. Tři dny a tři noci ležel připoután s nataženýma nohama a rukama a pod zádama měl hranatý trám. Byl by tam musel vypustit svou duši, kdyby se nad ním neslitovala biřicova manželka, která řekla svému muži, a ten mu pouta uvolnil. Pak byl [Horáček] pozván k dalšímu výslechu [jistě provázeného krutým bitím], kterého se zúčastnilo 6 kněží. Hned na začátku následkem svého vysílení [Horáček] omdlel a spadl na zem. Místní kněz, vlastní jeho pronásledovatel, řekl: "Přineste vodu, polejte tu šelmu a vytáhněte ji na hnůj."*

Nato vstal jeden z ostatních kněží a řekl místnímu faráři: "Pane bratře, nemyslíte, že je Pán Bůh v nebi a že on bude soudit? Pakliže to má takto dále pokračovat, nechci s tím nic mít." Hned pak prý z kanceláře odešel. On, Horáček, ležel v mdlobách a sám to neslyšel, ale vyprávěl mu to, když zas přišel k sobě, soudní písař, velmi dobrý muž..¹

Horáček byl ještě několikrát vyslýchán a mrskán, ale když se nechtěl zřít své víry, byl mu zabrán jeho nemalý majetek a Horáček byl poslán do vyhnanství do Uher. v Uhrách se připojil k jiným českým exulantům, ale i tam byl se svými přáteli vyháněn z jedné vsi do druhé. Když se tato skupina exulantů dozvěděla o koloniích ve Slezsku, vypravila se do Husince a z Husince byla poslána do Friedrichova Hradce. Po všech svých bolestných zkušenostech doma na Moravě a po tvrdém údělu štvaných bezdomovců v Uhrách byli Horáček a jeho přátelé vděční za tiché místo v bažinatém krašejevském lese.

Kazatel Blanický trávil v krašejevském lese celé týdny, aby hradecké kolonisty povzbudil. Musel si přiznat, že jeho slib přivést do nové kolonie sto rodin byl přece jen lehkovážný. Byl nakonec rád, že se našlo 33 mužů, kterým mohla být 27. listopadu 1752 losem přidělena půda. Ještě 14 dní před tímto dnem dvanáct rodin rezignovalo a odešlo z Fridrichova Hradce do Brani-borska, kde v blízkosti Berlína, byly právě

také zakládány české kolonie. Tam se zpravidla mohli Češi nastěhovat už do připravených, nově postavených domků. Exulanti se sice neradi vzdalovali od českých hranic, ale životní podmínky ve Friedrichově Hradci je odstrašovaly natolik, že přece jen mnozí raději vážili dalekou cestu k Berlínu.

Mezi prvními 33 kolonisty, jejichž jména neznáme, bylo zřejmě více rodin z Hradecka, čímž si vysvětlujeme vznik názvu kolonie. Žel, chybí nám životopisy hradeckých exulantů. Několik by se jich bylo snad ještě před druhou světovou válkou našlo v českých berlínských sborech. Dnes však máme v ruce už pouze životopis Horáčkův a Strakoňův, kteří přišli do Hradce z jižní Moravy přes Uhry. Ze životopisů dcer Strakoňových a Kateřiny Applové z Čermné se o Hradci dovídáme jen málo. Žel, nedochovala se nám ani nejstarší hradecká matrika, ani farní archiv. Pouze podle jiných souvislostí se můžeme s velkou pravděpodobností domnívat, že větší počet kolonistů, z nichž někteří přišli do krašejevského lesa o něco později, pocházel z panství rychmburského (z okolí Skutče), z panství litomyšlského, opočenského a smiřického. Někteří z nich byli ve Slezsku už od roku 1742, žili roztroušeni po slezských vsích, ale našli příliš pozdě cestu do Husince nebo Tábora, takže se na ně tam půda už nedostala, a proto se chopili nové, byť daleko nepříznivější příležitosti.

Blanický se snažil dodat kolonistům odvahy i tím, že sám pracoval na půdě určené pro budoucího faráře. Jak šikovně či nešikovně se kolonisté včetně kazatele ke své práci stavěli, je těžko říci. Slezské úřady ještě po letech nejednou opakovaly, že se ve Friedrichově Hradci usadili převážně řemeslníci a lidé, kteří neměli v zemědělství dostatečné zkušenosti. Snad

¹ Otiskl Klaar, s. 173-177. Klaar zveřejnil tuto zprávu jako zápis z Diaria bratrského sboru v Nížkém. Ve skutečnosti se jedná o přílohu Diaria č. 1, která dnes ve farním archivu chybí. Byla to bezpochyby ona písemná zpráva - *umständliche Relation*, kterou poslali bratři z Nížkého do Herrnhutu. Zápisy ke dni 30.11.1753 jsou v obou exemplářích Diaria bratrského sboru v Nížkém (jeden exemplář se nachází ve farním archivu v Nížkém, druhý v ABU Herrnhut, sig. R 6 B I b 1a) poněkud stručnější.

měly úřady pravdu, že se většina zkušených zemědělců dobrodružství v krašejovském lese včas vzdala. Ale těm, kteří zůstali, i když se museli zemědělství teprve učit, se podařilo na stavebních místech vyklučit pařezy, postavit první domky a zakládat u domků zahrádky.

Je téměř nepředstavitelné, z čeho hradečtí kolonisté v prvních měsících žili. v lesních močálech nic nerostlo. Každá rodina dostala sice od královské komory 6 tolarů cestovného a 20 tolarů půjčku na 3 % úrok, ale s těmito penězi daleko nepřišli, i když dřevo na stavbu domů měli zdarma. Potřebovali především základní potraviny, které museli kupovat až v Krašejově nebo v Opole. Aby mohli klučit pařezy, stavět domy a zakládat zahrádky, potrebovali řemeslnické a hospodářské nářadí. Museli si také co nejdříve pořídit dobytek, aby měli pro své děti mléko. Oblékat se také museli. Ze svých domovů v Čechách a na Moravě přišli s holýma rukama a i jejich oděv, který měli na sobě, přišel na útěku často k úhoně.

Pruský král slíbil hradeckým kolonistům, že jim bude 200 tolarů ročně platit faráře, což bylo pro exulanty důležité privilegium i velká finanční úleva. Královská komora svolila, aby zatím nevyužitý kazatelův plat byl použit na stavbu fary a pověřila stavbou zednického mistra Peterse z Opole. Stavba fary však vážla, protože zednickému mistrovi zbíhali tovaryši od práce. Tvrdili, že se v Hradci nedá přežít. Stěžovali si také, že tam nedostanou koupit ani to k životu nejnütnější.

Statečný kazatel Blanický ve svém úsilí o vybudování kolonie v krašejovském lese musel zanedbávat svůj husinecký sbor, což mu někteří Češi v Husinci měli za zlé. Nepevné kazatelovo zdraví přitom trpělo

delšími pobyty ve vlhkém krašejovském lese, těžkou prací i nervovým vypětím. Blanický se staral, aby do Hradce přišel co nejdříve český učitel a kantor, který měl v jeho nepřítomnosti vést bohoslužby, ale také tlumočit při jednáních s německými úřady. Podařilo se mu získat Jana Ludvíka Zlatníka z Berlína, avšak Zlatník v Hradci trpěl a byl rád, když se po dvou letech dostal do Husince.

Poměry ve Friedrichově Hradci se vyvíjely nepříznivěji než v Husinci a Táboře a to jak po stránce materiální, tak po stránce duchovní. O těžkých životních podmínkách, se kterými museli Hradečtí zápasit, jsme se zmínili. Pokud jde o stránku duchovní, pak se na hradeckých poměrech obrazila zřejmě skutečnost, že vedle exulantů, přicházejících sem z *nouze o spasení*, se tu sešlo i několik takových, kteří se nechali zlákat vyhlídkou na svobodnou půdu. Kazatel Blanický totiž, když viděl, že počet kolonistů se nečekaně snížil, poslal do Čech dva agenty mezi tajné nekatolíky, kteří právem mohli potenciálním emigrantům slibovat svobodnou půdu. Když však takto získaní emigranti tuto svobodnou půdu uviděli, byli zklamáni, a pokud hned neodešli, ve svém zklamání zatrpkli. Zarází nás například, že už v roce 1754 se prý v hradecké hospodě tancovalo, což v Husinci ani v Táboře nebylo ještě ani v druhé a snad ani v třetí generaci myslitelné.

Vzdor tomuto i některým dalším negativním, v exulantských společenstvích neobvyklým jevům, můžeme vycházet z toho, že většina hradeckých kolonistů se vzdala svých domovů v Čechách pro svobodu svědomí. Touha kolonistů po intenzivním duchovním vedení byla i ve Friedrichově Hradci velmi veliká, ale žel, nedostalo se jim ho tak, jak by byli

potřebovali. Mnozí kolonisté si oblíbili kazatele Blanického a přáli si, aby se přistěhoval do Hradce. Blanický však měl svůj sbor v Husinci. Tam sice v roce 1754 v neposlední řadě právě kvůli výstavbě Hradce, pro kterou zanedbával své pastýřské povinnosti v Husinci, ztroskotal, ale jeho žal nad tímto ztroskotáním byl tak veliký, že zapochyboval o svých schopnostech ke kazatelské službě vůbec a rozhodl se pro úřednickou dráhu. Blanický byl velmi citlivý, ale povahy uzavřený. Nedokázal hovořit o svých citech a nerad se dotýkal citů jiných lidí. Někteří hradečtí kolonisté postrádali u Blanického tuto citovost; navázali spojení s herrnhutskou Jednotou bratrskou a velmi stáli o kazatele z Herrnhutu. Slezské úřady však herrnhutským nepřáli a Hradečtí si navíc nebyli všichni zajedno. Někteří se doslechli přes svá spojení do Berlína o luterském kazateli Servusovi, kterého si přáli do Hradce, ale jiní je předešli a pozvali z Uher reformovaného kazatele Ondřeje Štětinu, který zatím už do Hradce dorazil a královská komora jej bez dlouhých průtahů v jeho úřadě potvrdila.

Štětina byl sice sám exulant, ale měl poněkud prudkou a autoritativní povahu, se kterou si mnohé kolonisty brzy odpudil. Několik rodin přívrženců herrnhutské Jednoty odešlo do Berlína, avšak poměr mezi kazatelem Štětinou a hradeckým sborem byl i nadále plný napětí. Hradečtí vypátrali po dvou a půl letech adresu kazatele Blanického, který v té době žil jako domácí učitel u Baltického moře. Prosili jej, aby se k nim vrátil. Své prosby zdůvodňovali i tím, že Štětinovo učení není biblické. Blanickému ležel zdárný vývoj Friedrichova Hradce velmi na srdci, a proto se rozhodl jim vyhovět. Žádal u svého zaměstnavatele o uvolnění ze služby, aby nebyl vázán, a mohl bez

odkladů přijmout úřední povolání do Hradce. Zatím žil ze svých úspor, kterých rychle ubývalo, a čekal, jak dopadne vyšetřovací řízení proti Štětinovi. Vratislavský inspektor však zvláštní závady v Štětinově učení nenašel a vratislavská komora trvala na tom, aby se Hradečtí se Štětinou spokojili. Blanický se nakonec musel ohlédnout po jiném místě. Prosebné dopisy Hradeckých mu osobně pomohly aspoň natolik, že nabyl pro sebe zas nové naděje a vrátil se do kazatelské služby, i když už ne mezi exulanty. Na severu, v pruském Kralovci, dostal daleko lépe placené a pohodlné místo. Na české exulanty vzpomínal až do konce života s bolestí, ale i s velkou láskou. Svůj volný čas využíval k tomu, aby psal knihu o české církevní historii a především o českých exulantech.

Teprve v polovině šedesátých let, více než deset let po svém založení, začal Friedrichův Hradec nabývat ucelenějšího vzhledu, ačkoliv ze sta domů stále ještě sedmnáct chybělo a tam, kde měly být obecní louky, stál ještě vysoký les. v roce 1768 byl postaven kostel, na který nasbíral peníze ještě Václav Blanický v některých větších německých městech. Byla to jednoduchá hrázděná budova, na jejíž střeše o několik let později postavil mistr Jan Karlíček malou, dřevěnou věžičku.

Když bylo ve Friedrichově Hradci všech sto usedlostí obsazeno, začaly dorůstat děti prvních kolonistů, a protože se usedlosti podle králova příkazu nesměly dělit, chyběla už pro druhorozené syny půda k obživě. Otcovské hospodářství podělilo jedno z dětí, ostatní musely hledat půdu v blízkém okolí, nebo si stavěly chaloupky na rodičovském pozemku, ale ti zůstávaly bez půdy. Když už nebylo místo na další chalupu, bydlely mnohé mladé rodiny v nájmu u svých

sourozenců a příbuzných. Na obživu si vydělávaly nádenickou prací, předením, tkaním a jiným drobným řemeslem, především ševcovstvím. Hradečtí ševci nabízeli své výrobky v širokém okolí.

Celá řada mladých rodin z Friedrichova Hradce se pokusila uchytit se v později vzniklých exulantských koloniích. Počátkem sedmdesátých let vznikla totiž celá řada menších českých kolonií v Bachovicích, Erdmannsdorfu, Ludwigsdorfu, Sophienthalu, Massově a jinde. Koncem sedmdesátých let byla na sever od Opole ještě jako poslední založena o něco větší exulantská kolonie zvaná Sacken (Lubín). Téměř ve všech těchto koloniích bychom se mohli setkat s jednou nebo více rodinami z Friedrichova Hradce. Tyto kolonie však neměly svého kazatele, a proto byly málo přitažlivé.

V listopadu 1802 uplynulo už celých 50 let ode dne, kdy první kolonisté ve Friedrichově Hradci převzali do vlastnictví losem jim určené podíly půdy. Nevíme, kolik z těchto prvních hospodářů v té době ještě žilo. Staříčský kazatel Ondřej Štětina však ještě žil.

V tomto roce, ve stejném měsíci listopadu, organizovali někteří Češi ve Friedrichově Táboře založení nové české kolonie v Polsku na pozemcích statku Zelova. Do Friedrichova Hradce došla tato nabídka pro zájemce o půdu o něco později. z Tábora do Zelova bylo jen den cesty, ale Hradečtí museli překonat podstatně větší vzdálenost. Přesto několik hradeckých mužů nabídku hned ochotně přijalo.

V Zelově měli Češi k dispozici pouze 54 podílů půdy. Protože však půda musela být zaplácena a málokterý zájemce měl dost peněz v hotovosti, kupovali si jednotlivé podíly často dva kolonisté společně v naději, že půda v Zelově bude

vydatnější, protože byla už po léta obdělávaná. Neznáme přesný počet prvních zelovských kolonistů, ale odhadujeme jej na 65-70. v každém případě byly podíly zelovské půdy brzy obsazeny. Přišla-li nabídka do Hradce až nakonec, sotva se na všechny hradecké zájemce dostalo. Přesto se mezi zakladatele českého Zelova v prvních deseti letech řadí z Friedrichova Hradce Josef Musil, Jakub Štěřík, Jan Ziguška, Václav Horák, Jan Chmelíček, Josef Podracký, Matěj Pojman, Jan Sláma a i Josef Radiměský se přistěhoval do Zelova za dcerou. Jan Friedrich Svoboda přišel do Zelova přes Sacken, a jeho syn Matěj, který se narodil a oženil ve Friedrichově Hradci, přišel za otcem i se svou manželkou, rozenou Šindelářovou až o něco později.

Jakubovi Štěříkovi se v Zelově nedařilo. Narodily se mu tu tři děti, ale pětiletý synek Karel zemřel. Když mu pak zemřela i manželka Charlotta, prodal svou chalupu v Zelově a vrátil se raději zpět do Friedrichova Hradce. Jiní Hradečtí však našli v Zelově svůj nový domov. Jméno Chmelíčkovy například z Hradce vymizelo. Chmelíčkovy přišli snad z Holohlav z Hradeckého kraje a byli příbuznými berlínského Václava Chmelíka, jehož životopis svědčí o těžkém rozhodování k emigraci. Devatenáctiletý Václav došel k závěru, že pro své svědomí by měl emigrovat, ale velmi miloval své rodiče, visel na nich, a proto by byl nakonec přece jen raději zůstal. Navíc měl od jednoho strýce slíbené bohaté dědictví. Když jej odvaha k emigraci opouštěla, jeho statečná matka mu připomněla: *Zdaliž nevíš, že Pán Ježíš praví: "Kdo by miloval více otce neb matku, bratří neb sestry aneb pole, není mne hoden?"* Mohl to být dokonce jeden z Václavových bratří, který přišel do Hradce. Chmelíčkův rod vymřel v Zelově,

kde u kostela na starém hřbitově nad hroby manželů Chmelíčkových dodnes rostou dvě velké lípy.

Friedrichův Hradec se v 19. století neúnosně přelidňoval. Hradeckému kazateli Petru Šikorovi se za podpory jeho tchána, nadlesního Tschampela, podařilo v roce 1832 založit novou českou kolonii Petrův Hradec v nepřilíživě vzdáleném himmelwitzském lese. Podmínky pro založení obce nebyly nejpříznivější, protože zakládání nových kolonií už nebylo v Prusku podporováno tak jako za časů krále Friedricha II. Petrovičtí kolonisté si půdu hned koupit nemohli. Dostali ji po dlouhém vyjednávání nejdříve do dědičného pachtu, ale dřevo stromů, které v lese ještě stály, bylo už prodáno jinému zájemci. Kolonisté si tedy museli dřevo na stavbu svých domů koupit a zeměměřičské práce museli také hradit sami. Protože od nich bylo žádáno navíc i složení společné kauce ve výši 220 tolarů, byly jejich finanční možnosti zcela vyčerpány. Ke všemu jim bylo povoleno pouze šest svobodných let bez daní. Přesto - 60 českých rodin z Friedrichova Hradce klučilo zas pařezy, stavělo domky a zúrodňovalo lesní půdu za podmínek jen o velmi málo lehčích, než za jakých o osmdesát let dříve jejich předkové budovali Friedrichův Hradec. Při pilné a úmorné práci kolonisté v himmelwitzském lese jen těžko přežívali a navíc velmi postrádali duchovenskou péči. Do Friedrichova Hradce trvala nejkratší cesta tři hodiny. Petrovická mládež musela vážit tuto dlouhou cestu do Hradce na konfirmační vyučování. Hradecký kazatel dojížděl do Petrovic osmkrát do roka. Petrovičtí se dlouho cítili ve své lesní kolonii opuštěni.

Hradecké rodiny, které odešly počátkem 19. století do Zelova, to také

neměly lehké, ale jistě lehčí než Petrovičtí. I přes velkou vzdálenost a tehdy jen pomalé dopravní prostředky Češi v různých koloniích o sobě dobře věděli a zprávy o stavu jednotlivých českých obcí se s větším nebo menším zpožděním dostávaly i do Friedrichova Hradce a do Petrovic. Bylo slyšet, že si v Zelově postavili nový, krásný, zděný a veliký kostel, jakým se nemohla pochlubit žádná česká kolonie ve Slezsku. s prvními dvěma faráři Zelovští dobře nepochodili, ale farář Moses, kterého dostali v roce 1830, spravoval svůj úřad k všeobecné spokojenosti.

Nejeden svobodný mladý muž z Hradce i z Petrovic se vydal na cestu, aby si situaci v Polsku ověřil na vlastní oči, a přitom choval naději, že se mu tam třeba podaří uchytit. Ale Zelov se zatím už také začal přelidňovat. Půda chyběla. Zelovští hospodáři se na rozkouskovaných podílech nemohli uživit pouze zemědělstvím.

V Polsku však byla půda stále ještě levnější než ve Slezsku a příležitostně se dala koupit dokonce i v blízkosti Zelova. Na ní se začaly usazovat drobnější skupiny českých hospodářů. Mezi novými kolonisty v Polsku byli zas i rodáci hradečtí, z nichž někteří už prošli také Petrovicemi. Tak přišli na Zelovsko Hájkovi, Kratochvílovi, Krásovi, Pejgovi, Malí, Procházkovi, Šulcovi, Koutečtí a Dedeciusovi. v roce 1843 se usadilo třicet českých rodin v Požděnicích u Zelova a mezi nimi byla celá řada těch, kteří přišli z Hradce nebo z Petrovic. Máme i jednu pozdější zprávu od Emilie Machové, která dosvědčuje, že její otec Petr Mach přišel jako pětileté dítě s rodiči z Friedrichova Hradce do Požděnic. Později se však rodina odstěhovala dále do Lodže.

Sledovat cesty jednotlivých exulantů a jejich potomků není tak snadné, ale tolik

Ize spolehlivě říci, že až do poloviny 19. století byly exulantské obce ve Slezsku a v Polsku dost dobře propojeny. Dnes jsme sledovali stopy některých Čechů, kteří začali budovat svou exulantskou existenci v bažinatém krašejovském lese a jejichž někteří potomci se odtud dostali do Petrovic, do Zelova a Požděnic. Někteří z nich se dostali dokonce ještě dále - na Volyň a Ukrajinu, ale ti zůstanou dnes nezmíněni.

Shodou okolností slaví dnes zmíněné tři české kolonie kulatá jubilea. O Friedrichově Hradci, který je beze sporu první v řadě, jsem poněkud podrobněji hovořila. Vzpomínáme dnes 250. výročí jeho založení. Petrovičtí chtějí vzpomínat za dva měsíce, tedy v srpnu, přímo na místě v Petrovicích 170. výročí založení obce. A Zelovští, kteří začnou s oslavami svého 200. jubilea v prosinci tohoto roku, chystají hlavní slavnostní shromáždění na červen příštího roku. k Zelovským se jistě přidruží i Požděničtí, protože ti mohou příští rok právem oslavit 160leté jubileum.

Letošní a příští rok je zvláště bohatý na exulantská jubilea. Jen pro letošní rok jsem jich napočítala třináct.

Považuji to za Boží milost, že si dnes můžeme připomínat dějiny české emigrace. Jsem zvláště vděčna za řadu dochovaných exulantských životopisů, které nám názorně staví před oči, jak velice šlo českým exulantům o to, aby poznali a činili vůli Boží. v době barokní zbožnosti, vyšperkované všelijakými lidskými přídávky a zálibami, to nebylo tak jednoduché, a proto si exulanti tolik vážili Bible, která jim měla být jediným spolehlivým vodítkem v poznávání Boží vůle. Naše životní podmínky jsou zcela jiné. Ale i my jsme ve stejném nebezpečí zaměřovat vůli Boží s naším přáním, s přáním tohoto světa a s tendencemi doby. Od exulantů se

můžeme vedle jejich vyznavačské rozhodnosti a statečnosti učit i vděčnosti za dar Slova Božího, které se nemění a přesto zůstává stále živé a stále aktuální - a spolehlivě vede k cíli. Pro tento konečný cíl obětovali exulanti všelijaké své cíle pozemské. Vzdali se svého majetku i svých domovů a lopotili se v bažinatém krašejovském lese a na jiných zpočátku nehostinných místech. Žili ve veliké chudobě, ale v duchovní svobodě se mohli beze strachu učit poslouchat Pána Boha a o to jim, při vší lidské nedokonalosti, kterou nesmíme zastírat, nejvíce šlo.

Na závěr letošní exulantská jubilea souhrnně připomenu:

Rok 2002

- 280 let od založení Herrnhutu
- 270 let od založení berlínské české kolonie
- 265 let od založení Českého Rixdorfu u Berlína (dnes tzv. Böhmisches Dorf, Berlín)
- 260 let od založení české kolonie Nížké v Lužici
- 260. výročí organizované emigrace do Slezska, vznik české kolonie v Münsterbergu
- 250 let od založení Friedrichova Hradce
- 250 let od založení Malého Friedrichova Tábora
- 225 let od založení kolonie Sacken (1777 bylo nalezeno místo pro založení kolonie.)
- 200 let od založení české kolonie v Penči u Husince
- 200 let od založení Zelova
- 170 let od založení Petrova Hradce
- 100 let od založení Mirotína na Volyni
- 80 let od příjezdu prvního reemigračního transportu z Polska do Československa.

200 let v Zelově - Celosvětový kongres potomků Českých bratří v Zelově

Tak jsme nazvali setkání, které se ve dnech 20. až 22. června 2003 v Zelově uskuteční. Jen pro zajímavost: dohodli jsme se se sborem v Zelově a polskými spolupracovníky, že v oficiálních názvech budeme psát název Zelov s dvojitým „w“ a s krátkým „o“, v běžném textu pak s jednoduchým „v“.

O připravovaném programu jsme Vás informovali již v minulém roce. Protože ale čas velice rychle utíká, je nutné postoupit dále a pilně se přednostně věnovat organizaci společných zájezdů nebo individuálních cest do Zelova.

Jako samostatnou část tohoto věstníku přikládáme Vaši přihlášku na setkání v Zelově. Vyplňte ji prosíme pečlivě a zašlete v obálce **nejpozději do konce února letošního roku na uvedenou adresu (sestře Janě Kubaňové)**.

Přihláška má předběžný charakter a má nám mimo jiné pomoci odhadnout, jak velký zájem o setkání v Zelově z České republiky bude. Rádi bychom podchytili nejen ty z Vás, kteří se chystáte jet společnými zájezdovými autobusy, ale i ty, kteří pojedete vlastními vozy. Jak už jsme Vás dříve informovali, předběžně počítáme se čtyřmi (možná i pěti) autobusy, vypravenými z různých míst a jedoucími do Zelova různými trasami, tak, aby pro Vás bylo možné se do autobusu dobře dostat. Budeme se snažit, abyste se všichni, kteří budete mít zájem, do Zelova dostali. Předpokládáme, že autobusy pojedou do Zelova **ve čtvrtek 19. června 2003** tak, aby večer byly na místě. Se zpáteční cestou počítejte v neděli 22. června po společných bohoslužbách a

obědě. Je potřebí počítat s tím, že některé autobusy se vrátí na své výchozí místo až pozdě v noci.

Na zájezd je potřebí se dobře připravit. Všichni budeme ubytováni v Zelově, nejčastěji v rodinách, a to nejen v rodinách patřících k evangelickému reformovanému sboru. Připravované oslavy jsou do velké míry záležitostí celého města, které nám tuto možnost ubytování nabízí. Pokud ovšem máte možnost přespat u svých příbuzných nebo známých, nezapomeňte to v přihlášce uvést.

Samozřejmě, že velmi důležité jsou finanční náklady. Proto Vás prosíme, abyste počítali s tímto rozpočtem. Cestování zájezdovým autobusem pro jednu osobu by nemělo (včetně předpokládaných návštěv okolí Zelova) stát více než 1000 Kč. Stravování předpokládáme společné, a to v ceně 20 zlotych za jeden den, tj. 60 zlotych za tři dny. Strava bude podávána 3x denně, stravování zahájíme čtvrteční večeří a ukončíme nedělním obědem a svačinou na cestu. Cenu za nocleh jsme domluvili společnou (jednotnou), a to ve výši 20 zlotych za každou noc, tedy 60 zlotych za tři noci. Konečně budeme od všech účastníků (nejen z České republiky) vybírat konferenční poplatek, a to ve výši 50 zlotych. Když vše posčítáme, tak snadno zjistíme, že náklady za konferenční poplatek a za třídenní pobyt v Zelově (strava a nocležné) budou 170 zlotych. Přepočítáme-li zloté na české koruny (1 zloty je cca 8 korun) a připočítáme-li předpokládané náklady na cestování společným autobusem, pohodlně se vejde do dvou a půl tisíce korun. To se sice může zdát na první pohled hodně, ale máme dobrou naději, že Vaše domácí rozpočty nebudou tím vážně narušeny.

Předpokládáme, že účastníci zájezdu, kteří jsou mladší 18 let a studují, budou mít 33% slevu a účastníci starší 70 let dokonce 50% slevu.

Předpokládaný další postup

Všem Vám, které máme v našich adresářích (nebo se do nich ještě přihlásí), pošleme v dubnu nebo začátkem května (možná, že společně s dalším věstníkem) reprezentativní (dá se říci, že skoro památeční) pozvánku s definitivní přihláškou či odpovědním lístkem. Ta bude obsahovat (česky i polsky) rámcový program setkání (např. slavnostní otevření muzea bylo přesunuto na páteční odpoledne, jinak se ale mnoho věcí nijak neměnilo). O skutečném počtu návštěvníků Zelova z České republiky bychom rádi pak měli přesnou představu alespoň měsíc před cestou, tedy zhruba v polovině měsíce května. To už budete mít k dispozici i složenky k úhradě jízdného a budete znát i složení na vedoucího „svého“ autobusu.

Již koncem loňského roku jsme ustavili Mezinárodní přípravný výbor (má 6 členů, 3 z Polska a 3 z České republiky) a obrátili jsme se na významné politické a církevní představitele z obou zemí se žádostí o převzetí záštity nad připravovaným kongresem. Jména těch, kteří převzetí záštity přislíbili (a není jich málo) se dozvíte z výše avizovaných pozvánek.

Kromě pozvánek připravujeme vydání „kongresových knížek“, které budou obsahovat všechny potřebné organizační pokyny pro pobyt v Zelově, přesný program celého kongresu, společné písně a další potřebné informace. Ty ale dostanete buď až těsně před odjezdem (v autobusech) nebo po příjezdu do Zelova. Kongresové knížky budou tištěny dvojja-

zyčně, tedy současně v češtině i polštině. Kromě kongresové knížky obdržíte i některé další pozornosti. Asi bych to neměl prozrazovat, ale jistě by se Vám líbil soubor pohlednic připomínajících českou reformaci nebo slovníček zelovské češtiny. To vše dostanete v rámci konferenčního poplatku.

Písně, které pro setkání připravujeme, chceme poslat do sborů se silnějším „exulantským“ zastoupením s předstihem tak, abyste je mohli včas nacvičit a už třeba cestou do Zelova v autobusech zpívat.

Zhotoveny již máme velice pěkné skleničky se siluetou evangelického zelovského kostela a letopočty připomínajícími právě 200 let „českého“ Zelova. Skleničky jsou baleny v kazetách po dvou kusech, přitom jedna má popis český a druhá polský. Kazetu se skleničkami bude možné si v Zelově zakoupit, jejich cena by neměla převýšit 180 Kč.

Chystáme ještě několik dalších (nutno říci že milých) překvapení, ale o těch se zmíníme buď až příště, nebo je dokonce necháme přímo na Zelov.

K výročí Zelova neoddelitelně patří i vydání nové **knihy Dr.E.Štěříkové, nazvané právě Zelów**. Kniha vyšla koncem minulého roku, je možné si ji (za 330,-Kč) v nakladatelství KALICH (Praha 1, Jungmannova 9) zakoupit nebo objednat (nejlépe patrně prostřednictvím sborů hromadně). Jak jsme již uvedli, jedná se o další z obsáhlých prací věnovaných dějinám české náboženské emigrace. Kniha má více než 400 stran a už jen názvy jejích kapitol slibují mimořádně zajímavou a místy i velice napínavou četbu. Třeba na příklad: Založení českého Zelova, Zelov v 19. století, Války a převraty, Evan-

gelický reformovaný sbor v první polovině 20. století, O ostatních křesťanských církvích v Zelově, Ze života jedné zelovské rodiny, Zelováci (tato kapitola obsahuje hlavně seznamy) apod. Velice zajímavé jsou i mapky, zařazené v závěru knihy. Kniha určitě bude v prodeji i na setkání v Zelově. Vybíráme z ní tento úryvek připomínající okolnosti stavby zelovského kostela:

Dne 12. července 1821 byl slavnostně položen základní kámen ke stavbě kostela. Sborové slavnosti se zúčastnili i katolický kněz z Buczku Jan Ochmanowski, luterský kazatel z Lasku Friedrich Rüdiger, bývalý majitel statku Zelova Josef Świdziński a sousední zeman Josef Skotnicki. Také Alexander Petrozelin de Korwin byl pro svou urozenost mezi účastníky zvlášť zmíněn. Po zpěvu žalmu 132 kázal farář Glowacki na text třetího až pátého verše stejného žalmu. Po modlitbě za zpěvu písně položil farář Glowacki do základů kostela první kámen. Další kameny položili vojt Jan Andrš, čtyři starší sboru (Václav Zounar, Jan Bureš, Bohumil Matějka, Jan Tomeš) a po nich i výše jmenovaní hosté, kteří byli po slavnostním obřadu pozváni k faráři Glowackému na oběd. Započatá stavba kostela ovšem ještě nebyla finančně zcela zajištěna. 18.července podepsali zelovští starší sboru, vojt i farář Glowacki prosbu o finanční pomoc adresovanou souvěrcům v Polsku, ve Slezsku, v Čechách i na Moravě a přitiskli na ni dvě pečeti - sborovou a obecní:

Milí a vážní spoluoudové a vyznavači toho v těle ukřižovaného Pána našeho Jezu Krista a bratří Jednoty naší; tak jako někdy lidu Božího za krále Cýra perského radost veliká byla, když takto provolati i po všem království rozepsati dal, rka: Takto praví Cýrus král perský: všeccka království

země dal mi Hospodin, Bůh nebeský, on mi poručil, abych mu stavěl dům v Jeruzalémě, kterýž jest v Judstvu. Kdo tedy jest mezi vámi ze všeho lidu jeho, budiž Bůh jeho s ním, a nechať jde do Jeruzaléma, kterýž jest v Judstvu a staví dům Hospodina, Boha izraelského, toho Boha, kterýž přebývá v Jeruzalémě. Kdožby pak zůstal na kterémkoli místě, kdež jest pohostinu, lidé místa toho ať mu pomohou stříbrem a zlatem, statky i hovady mimo oběti dobrovolné k domu Božímu, kterýž jest v Jeruzalémě.- Ovšem, milí páni bratři, ne rovně hnuté jsou srdce naše tou samou radostí i vděčností nejprve k všemohoucímu Stvořiteli a prvnímu řiditeli všech nehodně zasloužených dobrodiní, též tak nejlaskavějšímu a milostivému císaři a králi pánu našemu, rovně plnému osvícení Řiditelné komisii vyznání náboženství (čili religie), která nám netoliko pozvolila, ale i pomoc v ouhledné částce přirekla do stavení kostela našeho. Povážení hodné přizpůsobení do té práce již jsou před se vzaté. Poněvadž ale obec sama jedna, zavírající v sobě oudy ubohé, nebyla by v stavu to předsevzaté dílo dokonat neb skončit, kdyby nepokládala naději svou v spoluoudách, v milostivé a příchýlné pomoci k Jednotě naší. – Ctihodní a vážní páni obyvatelové, připomeňme jen sobě přénásledování [pronásledování] našich milých předků, jak oni v podaných sobě příležitostech i všelikých nepohodlích, kde jen mohli, o to nejpilněji se starali, aby chváliti Boha před jinými věcmi s důvěrným srdcem mohli. Tak že i pro zastání víry, kterou k Bohu všemohoucímu měli, i životy své obětovali a raději umírali, než by byli od Zákona Páně a jeho přikázání svatých odstoupili; druzí cele své mohovitosti se zbaviti (sic!), aby jen Kristu Pánu sloužiti v pokoji mohli, opustili; takže velicí houfové se s celými familiemi do

rozličných končin světa rozprchli a pokojné stanoviště sobě mezi cizími národy hledati přinuceni byli, kde je ale Bůh milosrdný pro jejich vyhnanství na všech místech dobrými a milostnými monarchami i vrchnostmi opatřiti ráčil, že, požel se Bůh, i my jako vlastní potomci po předcích našich milostné utočiště a schránu máme pod milostivým císařem Alexandrem I., všech Rusii i králem polským našim dobrotivým. – Kde mnozí ctihodní předkové naši v království tomto, kde toliko jaká upříležitost byla, takovou užití se pokusili a vždy okazovali milost (a protekci) emigrantom z krajů cizích, dávali (fondacie) pomoc pro cvičení se mládeže v zahraničních krajích. Šlápějemi jejich i my postupujíc, ctihodní spoluoudové Jednoty naší, budete tak dobrotiví, neodmlouvajíce jakoukoli podporu neb pomoci k předsevzatému dílu pro nás. – Připomenouce sobě, co dí moudrý Šalamoun, řka: „Ctěte Hospodina ze všech statků svých a z nejpřednějších věcí ourod svých a na potřeby církevní nákladu nelitujíce, na vzdílnost i na účinnost nezapomínejte, neb v takových obětech vzácných obzvláštní svou libost má Bůh a ochotného dárce on miluje. – Znají ovšem starší a představení církevní časy obtížné, v kterých nyní všickni postaveni jsou, však ale malá podpora neb pomoc, kdy každý spoluoud z lásky a dobrovolně dá, může býti ouhledná i k posile pro nás a skrze vpis jmen vašich do knihy, která na potomnost při kostele zůstane, věčná památka vaše bude. – Kterouto prosbu naši ještě pokorně opakujeme, a důvěřujíc se, že oslyšena nebude, nepřestáváme na horlivých modliteb vysílání, aby všemohoucí Bůh dobrodincům našim dlouhým a fortunným zdravím, hojným požehnáním a vším dobrým, čehož sobě všickni vespolek od Boha přáti můžeme, vynahraditi ráčil. Zelov dne

18. července 1821. Alexander Glowacki. V.D.M. [Slova Božího kazatel]; Jan Andersz, vojt, Václav Zounar, Gottlieb Matějka, Jan Bureš, Jan Tomeš, Koscielni Starszy [starší sboru].

Zelovští si později o stavbě kostela vyprávěli: *Bratři ani v zimě nezaháleli. Vozili na saních cihly, které byly hotové, a káceli v lese dřevo. Kmeny otesávali v lese a tam správně ukládali, aby se nekazilo... Se stavbou kostela přibývalo do Zelova lidí. Přijížděli zedníci, pilaři, stolaři. Do práce se zapojil i jeden Žid, nějaký Jakubovič, a vozil písek na stavbu.*

Podle ústní tradice pomáhal při stavbě, kdo mohl. I ženy prý nosily na stavbu písek v zástěrách, jen aby práce co nejrychleji pokračovala. (Zelów, str. 32-34)

Stále k dispozici je i **knih** **Dr. E. Štěříkové Běh Života českých emigrantů v 18. století v Berlíně**, určená "pro všechny exulanty". Její vydání (již před třemi lety) významně podpořil česko-německý Fond budoucnosti. Zájemcům o ni sdělujeme, že je možné tuto knihu objednat na adrese sdružení. Objednávku je nejlépe adresovat k rukám ses. Aleny Zikmundové, adresa sdružení nebo také na e-mail: av.zikmundovi@seznam.cz. Členové a sympatizanti našeho sdružení mohou tuto knihu získat za sníženou cenu 250,- Kč + poštovné. Spolu s knihami pak zasíláme složenku k proplacení. Za 350,- Kč je možné tuto knihu zakoupit v prodejně evangelického nakladatelství KALICH v Jungmannově 9, Praha 1.

Znovu také připomínáme možnost zakoupení i další knihy Dr. Edity Štěříkové o exulantech, vydané v roce 2001 v nakladatelství Kalich. Jmenuje se **Pozvání do Slezska** a je možné si ji objednat nebo zakoupit v prodejně KALICH v Praze (její cena je 480 Kč).

Poděkování za vaše příspěvky v roce 2002

Chceme upřímně poděkovat Vám všem, kteří přispíváte na naši činnost. Systém plateb, tak jak je Českou poštou organizován, nám sice umožňuje získat jména plátců pouze s určitými potížemi a delším časovým odstupem, ale i tak máme o nich přesnou evidenci. v letošním roce předpokládáme (jak jsme ostatně již výše uvedli), že sbírku vyhlásíme a složenky rozešleme v našem příštím věstníku. Příspěť na naši činnost je však možné i bankovním převodem, naše bankovní spojení je Česká spořitelna a.s., Lodžská 598, Praha 8, č.úctu: **0209898309/0800**. Náklady spojené s přípravou setkání v Zelově jsou poměrně vysoké.

V letošním roce nebudeme pořádat naši pravidelnou konferenci. Chceme si však při pobytu v Zelově najít alespoň nezbytný časový prostor pro potřebné schválení zpráv o naší činnosti a našem hospodaření v roce 2002.

Rozhodně tedy nezapomeňte:

Podle svých možností se urychleně přihlásit na setkání v Zelově, tj. vyplnit přihlášku a odeslat ji na uvedenou adresu. Protože máme zájem, aby se tohoto ojedinělého (a zřejmě již neopakovatelného) setkání zúčastnilo co nejvíce potomků exulantů, sdělte to svým známým. v našich adresářích zdaleka nemáme všechny. Přihlášku není nutné posílat pouze na našem formuláři. Stačí požadované údaje napsat na běžný list papíru a odeslat sestře Kubaňové.

s dobrou myslí a ve velké naději se pak na setkání v Zelově podle zaslaných informací připravujte a očekávejte naše další zprávy.

Pokud jste tak ještě neučinili, objednat si nebo při návštěvě Prahy si zakoupit knihu **Běh života českých emigrantů v 18. století v Berlíně** a knihu **Pozvání do Slezska**. Samozřejmě, že teď bude nejžádanější nová kniha **Zelów**. Autorkou všech nabízených knih je sestra Edita Štěříková.

Závěrečná sdělení

I nadále pište naši adresu takto:

**Občanské sdružení EXULANT
Jungmannova 9
110 00 Praha 1**

Trvale shromažďujeme vzpomínky členů sdružení, fotografie a rodokmeny. Vše vhodné, co máte a můžete poskytnout, zašlete laskavě na adresu: Mgr. Vlastimil Pospíšil, Kozí 12, 602 00 Brno.

V této době má br. Pospíšil na starosti sestavení části kongresové knížky, která se týká zelovských receptů, místních historek apod. Tak ať má z čeho vybrat!

Podmínkou členství v našem sdružení, jak pravidelně připomínáme, není osobní "příslušnost" k exilu resp. návratu. Do svých řad zveme i sympatizanty zajímající se o naši činnost. k přihlášení se za člena sdružení stačí sdělit na adresu sdružení jméno a příjmení, datum narození, bydliště, příp. církevní příslušnost (sbor) a příp. vztah k pobělohorskému exilu. z každé přihlášky máme radost. Přihlášeným členům zasíláme vždy poslední věstník. I tentokrát dostává tento věstník několik našich nových členů.

Vydává občanské sdružení Exulant výhradně pro potřebu svých členů.
Neprodejně. Adresa sdružení: Jungmannova 9 – Husův dům,
110 00 Praha 1 – Nové Město, Česká republika